

מסורת הש"ס

(א) ברכות לג: פסחים יג: (ב) ז"ל רבין, א, זעיל (ג) ז"ל רבין, א, זעיל (ד) מנחות לו: מנחות פ"ג מ"א, ט (שמות ד), (ו) ויע"י ש"י לקמן מו: ד"ה מ"ד, א (פירושו), (ח) לקמן מ"א:

הגהות הב"ח

(א) במשנה שבע פעמים (בשעת פטירתו וכו' ליה וכו' מנחה) ח"מ וי"ב ס"א אינו נקמט אלא בשעת נגמרה וכן משמע מפיו: רש"י לקמן:

הגהות מהר"ב רהטבורג

[א] גמ' תנא רבות וארכות וגבוהות. מלת רבות נמחק וי"ב ז"ל רבות:

מוסף רש"י

סטיי כפול היה. אלטנבאום וז' לפנים מזו בדיקף עגול לשב שס (ברכות לג: ובע"ז פסחים יג: נב:).

רבינו הגנאל

אמר רחבה אמר ר' יהודי כו, היה מספק ליה אי משום ר' יהודי אי משום רב יהודי, והיה מדיקף על עצמו שלא יחלף השמות, והיה שונה (ב"ב). מתני' מצות ערבה כיצד מקום כו, הניח קלניא. כלומי קלניא היה שם אהרו מקום ולא האי שמא. (ולא דמי' למאי דאמר) בתחילת השתתף הורודו קלניא מתעבר, שפירושו בן חורין קלניא, דהך קלניא והך קלניא, ושם אהרו מקום היה. ותנא דידן קרא ליה מוצא שהוא מוצא מן המס, שאין שדות המוקפות אלא כמו המדבר שאין עליו מס. ותנא רבות ארוכות גבוהות י"א אמה כדי שיהו גדות על המזבח אלה כמו פ"י גיהות, (יהו א) חנויות, כמו בחנויות. ואמר ר' ש"מ דמו הברייתא כי י"א אמה ומתך אמה אחת חנונה על המזבח, כי על יסוד המזבח היה מעמידם. שאם תאמר על קרקע היה מעמידם, גובה המזבח עשר אמות עלה, אמה

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מה.

עין משפט גר מצוה

א [מ"י פ"ה מהל' בית המזבח הלכה א]: בב ב מ"י פ"ז מהל' לולב הלכה כ' סמג עשין מז: בב ג מ"י שם הלכה כג טו"ע פ"ה י"ח מ"י סמ"ק א וס"י מרשב סמ"ק א: בד ד מ"י שם הל' כב: בה ה מ"י פ"ז מהל' בית המזבח הל' א:

תורה אור השלם

א. אל יו' וקרא לנו אסרו חג צבעותי' חג קרנות המזבחה: תהלים קיח כו

לעזי רש"י

קוב"ש (קוב"ש). גינות, מיכילים גדולים ועגולים. אישטור"א. מוקד, כיריים.

רבינו הגנאל

[וכנס אמנת] זה יסוד עלה חמש אמה וכנס אמה השובב עלה ג' וכנס אמה זה מקום מערכה. עכשיו אם יצוה קו המדה מקרקע המזבח עד שפת האמה ההמשית שהן מן היסוד עד הסוכב, נמצא מתיחת הקו מן הקרקע ועד הסוכב שש אמות ושני חומשי אמה, וקיי"מ לן כל אמתא רביעיתא אמתא ותרי חומשי באלכסונו, וכל כניסת אמה באלכסון כן תבוא מרדיתה, ומצא מקרקע המזבח י"א אמה פחות חומש. אלא כיון ששהה י"א כדי שיהו גדות על המזבח אמה ש"מ איסוד הוה מנת ליה. כגון גוהות, גוהות, גוהות, כגון שיהו כותל גוהה, סתרו ובוהו, ופי' גוהה גוהה, והוא קיר גוהה. אמר ר' אבהו מהאי קרא אסור חג צבעותי' עד וגר. פי' המזבח עשר אמות (ד) והקרות אמה אמה, שצריכה הערבה והיתר בה אמה להתבן על גבי (ה) קרנות המזבח שיש בה אמה. שהן פנייה, כאשר שנינו מקום הקרנות אמה מהו ואמה מהו כו'. ירושלמי אמר ר' יוסי המתנתא אמרה כן, וראשיתו כפופין על גבי המזבח.

(א) ע"י גר"ם פסחים דף י"ב ע"ב וערוך השלם בסוף ערך אבי. (ב) נראה דל"ל בך קלניא שם אהרו מקום ה' ומנא דקין וכו'. (ג) אולי ז"ל פי' גיהות היו גוהות כמו גוהות וכו' ועי' בערוך ערך גוה. (ד) אולי ז"ל עשר אמות עד למעלה מן הקרנות והערכה כ"ה אמה יומה להבט ע"ג וכו'.

וכי לייבשן הוא לר"ך. והרי היבש פסול: סטיי נפול. אלטנבאום מקיפות אותו ואלטנבאום אחרים היקף לפנים מהיקף: מתני' ונקרא מוצא. בגמרא מפרש טעמא: אני וכו'. בגימטריא אלא ה'. ועוד משעשים ושמים שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסומיין בפרשת ויהי צלחה ויסע וגו' ויצא

וכי לייבשן הוא צריך אלא אימא על גב האיציבא (ב) אמר רחבא אמר (רב) יהודה אהר הבית סמיו כפול היה סמיו לפנים מסמיו: מתני' מצות ערבה כיצד מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא יורדין לשם יבולקטין משם מורביות של ערבה ובאין חוקפין אותן בצדי המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח תקעו והריעו ותקעו (א) בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים אנה ה' הושיעה נא אנה ה' הצליחה נא ר' יהודה אומר אני והו הושיעה נא ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים (ב) בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח יופי לך מזבח ר"א אומר ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטין אותן מערב ומניחין אותן בגיגות של זהב כדי שלא יכמושו ר' יוחנן בן ברוקה אומר הריות של דבלי היו מביאין והובטין אותן בקרקע בצדי המזבח ואותו היום נקרא חבוט חריות מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן: גמ' תנא מקום קלניא הוה ותנא דידן מ"ט קרי ליה מוצא אידי דמיפק מברגא דמלכא קרי ליה מוצא: ובאין חוקפין אותן בצדי כו'. תנא ואו רבות וארוכות וגבוהות אחד עשר אמה כדי שיהו גוהות על המזבח אמה אמר מרימר משום מר זוטרא שמע מינה על היסוד מנח להו דאי סלקא דעתך אארעא מנח להו מכדי (ה) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד עלה חמש וכנס אמה זהו סוכב עלה שלש זהו מקום הקרנות גוהות על גבי המזבח היכי משכחת לה אלא לאו ש"מ איסוד מנח להו שמע מינה אמר רבי אבהו מאי קראה שנאמר יאסרו חג בעבותות עד קרנות המזבח א"ר אבהו אמר ר"א כל הנוטל לולב באגודו והדרם בעבותו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא נחלפה שיטתו דהכל דהוה ליה למיני על גב הוה תני על גב וצפ"ק דפסחים (ד' יג: ג) גבי שמי חלות של תודה דה"ל למיני על גב הוה תני על גב ויש לומר דאותו המנא היה שונה שניהם צוה על גב או שניהם על גב וכשהגיע לו לרצ יהודה צראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם צלחה: זוקפין אותן בצדי המזבח. היינו לאחר שהקיפוה פעם אחת למ"ד ערבה צנטילה: תקעו והריעו ותקעו. משום שמחה: אנה ה'. והו. בגימטריא אנה ה' ועוד משעשים ושמים שמות הן הנקובים בשלש מקראות הסומיין בפרשת ויהי צלחה ויסע וגו' ויצא זין מנחה וגו' ויע משה את ידו וגו' ושלשמן בני שצעים ושמים אומיות ומנח שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון אחרונה של אמצעי וראשון של אחרון וכן צדדן ר"ח כולם כך פי' הקוטרים ועדיין תריק טעם לזה למה נשמו שני שמות הללו דלמרינן להו עפי מאחריני משום דדרשינן צאיכה רצתי קרא דכתיב ציחוקאל (ח) ואני צמון הגולה וקרא דכתיב צירמייה (ט) והוא אסור ציזקים כציכול הוא עצמו והיינו הושענא שישע לעצמו: מיד תינוקות שומטין לולביהן. לולבי התינוקות שומטין הגדולים מידן ואוכלין אתרוגיהן של תינוקות ואין צדדן גול ולא משום דרכי שלום אלא שכן נהגו צו מנחת שמחה כך פי' בקונט' ויש ללמוד מכאן לאותן צחורים שצרכים צוסקים לקרחת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין צדדן של תצירו זה מקלקל לו סוסן שכן פטויין שכן נהגו מנחת שמחת חתן ועוד יש לומר דמתני' לא איירי כלל שיטתו הגדולים מידן של תינוקות אלא מיד כלומר לאתרי התינוקות שומטין לולבי עצמן מתוך הערבה לפי שהלולב ארוך ושומקין צו ואתרוגיהן היו אולכין והשתא נמאח הא דפרין בגמרא (א) למאן דאמר אתרוג צבשיע מותר דהכל משמע תינוקות אין גדולים לא וצקונט' דמק לפשע דהכי פריך תינוקות דווקא שלא הוקצה למזוה גמורה אלא של גדולים

הוקצה למזוה גמורה אסורין כל היום וקשה דל"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: ע"ה ש"ש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מביא מלצן שהוא אמה על אמה צרום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד חפת וקוניה וכן בכל קרן כך פירש בקונט' וכן מוכיח צבזמים פרק איהו מקומן (ד' מד). וצפ"ק שמי הלחם (מנחות ד' לו): על הקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מ"מ מוחק צבזמים גרסת הספרים שכתוב בכל הספרים עלה שלש וכנס אמה זהו מקום קרנות ללומר דצדוהה כניסה היו הקרנות צבזים והשתא הוה ממש דומיא דלחריני עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות: סביב

להלן מן המזבח מפני הכניסיות כדי שיהו ראשיהן גוהין על המזבח מו לא משכחת להו גבהו שמי אמות למעלה מגג המזבח שיהו גוהות עליו אמה אלא לאו שמע מינה איסוד מנח להו דהו ליה שמונה אמות לגובהו של מוצא מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב ממעטת קלת מגובהן שרריך למשוך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמלאו גבוהות יותר משתי אמות ומהן אמה גמיה ולמטה מן הגמיה יותר מאמה שלא יהו נגררות על גבי המזבח: מאי קראה. דעולות למעלה מן המזבח: אסרו חג צבזמים. צבזלנות כמו וצין צבזמים היתה למרתו (יחזקאל א) צלל שלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי גלפן (א) יסור ישראל (צבזמים מנ): עד קרנות המזבח. עד קרנות שהם גבוהות מן המזבח: